

Lausunto

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2017–2020

Valtioneuvoston julkisen talouden suunnitelma perustuu toisaalta vuoteen 2018 ulottuvia suhdanne näkymiä ja toisaalta vuoteen 2020 ulottuvia keskipitkän aikavälin näkymiä koskeviin arvioihin. Suunnitelmaa koskevassa valtioneuvoston selonteossa mainitaan, ettei suunnitelmaa laadittaessa ole huomioitu sote-uudistuksen vaikutuksia eikä työmarkkinakeskusjärjestöjen välisen kilpailukyky sopimuksen (ns. ”yhteiskuntasopimuksen”) tai sen vaihtoehdoksi suunniteltujen toimien vaikutuksia. Kilpailukyky sopimuksen tarkastelematta jättäminen näyttää kuitenkin vaikeasti perusteltavalta esimerkiksi siksi, että sopimukseen sisällytetyt sosiaaliturvamaksujen muutokset alentavat palkansaaajien käytettävissä olevia tuloja ja välillisesti – palkansaaajien yksityistä kulutusta supistamalla – hidastavat talouskasvua.

Palkansaaajien tutkimuslaitoksen arvio kansantalouden kasvusta 2016-2017 perustuu oletukselle, jonka mukaan kilpailukyky sopimus toteutuu, ja se on samansuuntainen selonteossa esitetyn näkemyksen kanssa, joskin hivenen optimistisempi. Valtioneuvoston selonteossa BKT:n arvon arvioidaan kasvavan kuluvana vuonna 0,9 % ja ensi vuonna 1,2 %, kun Palkansaaajien tutkimuslaitoksen vastaavat arviot ovat 1,1 % ja 1,3 %.

Valtioneuvoston selonteossa talouskasvun oletetaan jatkuvan keskipitkällä aikavälillä hitaana (vuosittain noin 1 % suuruisena), mutta työttömyysasteen oletetaan silti pienenevän selvästi (0,3 prosenttiyksikköä vuosittain). Ennustelukujen yhdistelmä vaikuttaa epäuskottavalta, koska on vaikea nähdä, mikä kohentaisi työllisyystilannetta hitaan talouskasvun oloissa selonteossa oletetulla tavalla.

Selonteossa esitetty huomattavan alhainen talouskasvu arvio perustuu näkemykseen, jonka mukaan syyt Suomen kansantalouden useita vuosia jatkuneeseen, tärkeimpiä kilpailijamaita heikompaan kehitykseen ovat ”suurelta osin rakenteellisia” (§ 6). Suomen talouskasvua on viime vuosina kuitenkin hidastanut ensisijaisesti korkean tuottavuuden alojen viennin keho menestys, joka johtuu yleisten, rakenteellisten syiden sijasta useista erillisistä, toimialakohtaisista syistä. Näitä ovat olleet mm. paperiteollisuuden tuotteiden kysynnän aleneminen, telakkateollisuuden vaikeudet, Nokian keho menestys matkapuhelinten valmistajana sekä venäjänkaupan supistuminen.

Em. toimialakohtaisten ongelmien poistuminen ei välttämättä edellytä rakenteellisia uudistuksia, vaan markkinataloudessa niiden talouskasvua hidastava vaikutus pienenee vähitellen itsestään *luovan tuhon* kautta, eli muuttuneeseen kysyntään paremmin sopivan tuotannon syntymisen kautta.

Luovan tuhon myönteiset vaikutukset eivät ole poliittisin ratkaisuin määrättävissä eivätkä edes yksityiskohtaisesti ennustettavissa, mutta julkinen sektori voi silti edistää niitä investoimalla koulutukseen ja tutkimukseen, ja erityisesti kohdentamalla tutkimusmäärärahoja kansainvälisesti parhaiten menestyville korkeakouluille. Innovaatiivisuutta voidaan myös edistää kannustamalla yrityksiä ja työntekijöitä siirtymään suurempiin asutuskeskuksiin, koska kokonaistuottavuuden on todettu kasvavan niissä pieniä asutuskeskuksia nopeammin. Valtioneuvoston selonteossa tällaisia Suomen taloudellista menestystä aidosti kohentavia politiikkatoimenpiteitä vastaavat lähinnä vain panostukset osin sirpalemaisiksi jääviin kärkihankkeisiin (s. 19) sekä lisämäärärahat liikennehankkeisiin (s. 28-29).

Hallituksen käytettävissä olevia politiikkavaihtoehtoja rajoittaa Euroopan Unionin *vakaus- ja kasvusopimus* ja erityisesti sen ennaltaehkäisevä osa, joka velvoittaa Suomea supistamaan julkisen sektorinsa rakenteellista alijäämää niin, että se lähestyy keskipitkän tähtäimen tavoitetta (joka on Suomen kohdalla tällä hetkellä 0,5 % bruttokansantuotteesta). Tavoitteen toteutumisen arvioinnissa käytettävä rakenteellisen alijäämän estimoinnin menetelmä ei ota huomioon eri maiden kokoeroja tai toimialarakenteiden välisiä eroja, kuten esimerkiksi sitä, että pienessä kansantaloudessa yksittäistä toimialaa tai yksittäistä yritystä kohdannut katastrofi voi näkyä suurempana kokonaistuottavuuden laskuna kuin suuressa, toimialarakenteeltaan monipuolisemmassa maassa. Siksi ennaltaehkäisevän osan vaatimuksia voidaankin pitää nykyisessä tilanteessa Suomen kannalta kohtuuttomina ja sen tuottamia rakenteellisen alijäämän arvioita harhaanjohtavina.

Hallitus pyrkii supistamaan rakenteellista alijäämää menoja supistamalla, muttei nostamalla veroastetta, jonka valtioneuvoston selonteko arvioi alenevan ennustejaksolla hivenen. Päätös olla nostamatta veroastetta rajoittaa hallituksen mahdollisuuksia toteuttaa korkean tuottavuuden työpaikkojen syntyä edistäviä julkisia investointeja. Hallituksen veropoliittisia linjauksia on syytä kritisoida myös siksi, että menoleikkaukset supistavat talouskasvua veronkorotuksia enemmän, kuten mm. talouspolitiikan arviointineuvosto on raportissaan (2015) todennut. ■

Helsingissä 27.4.2016

Ilkka Kiema
Vanhempi tutkija
Palkansaaajien tutkimuslaitos